

Dr hab. Iwona Janowska
Uniwersytet Jagielloński
Katedra Języka Polskiego jako Obcego
Ul. Grodzka 64, 31-044 Kraków

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Wróblewskiej
Le français et le polonais L(s)2 :
classes sémantiques des verbes mobilisés
napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Urszuli Paprockiej-Piotrowskiej

W przedłożonej do recenzji rozprawie doktorskiej pani mgr Agnieszki Wróblewskiej zauważalna jest dwutorowość rozważań i badań. Z jednej strony Doktorantka tworzy podstawy lingwistyczne opisu *językowego obrazu świata*, z drugiej zaś ukazuje skomplikowany proces tworzenia *interjęzyka* uczących się/użytkowników języków polskiego i francuskiego. Praca wpisuje się w nurt badań lingwistyki antropologicznej, których celem jest uchwycenie wykładników językowych i tekstowych, charakterystycznych dla określonej grupy narodowej lub etnicznej oraz badań nad akwizycją językową. Przez to mamy do czynienia z dwiema płaszczyznami naukowymi: językoznawczą i dydaktyczną, co sprawia, że praca może mieć dwa typy odbiorców: językoznawców i glottodydaktyków.

Celem swoich badań Doktorantka uczyniła analizę procesu rozwoju repertuaru czasowników w początkowych stadiach przyswajania językowego. Przedmiotem opisu zaś jest materiał badawczy, wywodzący się z zarejestrowanych wypowiedzi uczących się. Dodatkowo Autorka sprawdza też, w jakim stopniu język rodzimy użytkownika języka determinuje wybór form werbalnych w tworzeniu narracji w języku docelowym. Tak postawiony cel badawczy trzeba uznać za interesujący poznawczo i uzasadniony naukowo, bowiem tego typu badania prowadzone są niezmiernie rzadko, szczególnie w kontekście nauczania języka polskiego jako obcego.

Praca liczy 164 strony tekstu właściwego wraz z bibliografią, streszczeniem w języku polskim i angielskim. W tekście rozprawy znajdujemy również 32 wykresy

różnego typu (spis wykresów ss. 162-164), 14 tabel (spis tabel s. 161) oraz 26 stron aneksów (ss. 165-191), które zawierają dokumentację przeprowadzonego eksperymentu. Do pracy został dołączony osobny tom, liczący 77 stron, w którym znajdujemy korpus badawczy, czyli transkrypcje wypowiedzi osób ankietowanych (probantów). Autorka pracy przedstawia materiał kompletny, który budzi zaufanie.

Tekst właściwy rozprawy podzielony został na dwie zasadnicze części. Pierwsza (sekcje 1-3) ma charakter teoretyczny, druga zaś prezentuje metodologię i wyniki przeprowadzonych badań oraz wnioski (sekcje 4-6).

Część teoretyczna dysertacji rozpoczyna się od rozdziałów, w których Doktorantka zdefiniowała terminy ważne dla właściwego zrozumienia badanej problematyki. Omówiono pojęcie *językowego obrazu świata*, wybrane pojęcia z zakresu akwizycji języków obcych oraz dokonano analizy porównawczej czasów w języku polskim i francuskim oraz sposoby wyrażania aspektu w tych językach. Wybór takiej właśnie problematyki uważam za jak najbardziej właściwy i uzasadniony.

Część trzecia i czwarta pracy stanowi „pomost” pomiędzy częścią teoretyczną a eksperymentalną i przedstawia metodologię, w którą chce się ze swoimi badaniami wpisać Autorka. Za podstawę rozważań przyjmuje dwie typologie czasowników, różne dla wybranych języków – polskiego i francuskiego i na ich podstawie tworzy własne rozwiązania metodologiczne. Zaproponowana klasyfikacja czasowników jest dobrym rozwiązaniem, co Doktorantka udowodniła w części materiałowej. Zawiera zwięzłe, jasne i zupełnie wystarczające omówienie zagadnienia na podstawie przywołanej literatury. Tę część pracy uważam za ciekawą poznawczo i dobrze ujętą.

Po omówieniu ww. zagadnień teoretycznych, niejako w sposób naturalny, Doktorantka przedstawia dokładną charakterystykę grupy ankietowanych, narzędzi badawczych oraz zadania badawczego, którego podstawę stanowi forma wypowiedzi ustnej, jaką jest opowiadanie (*récit*).

Część piąta dysertacji to szczegółowa analiza zebranych danych, pochodzących z narracji uczestników eksperymentu – grupy badawczej oraz grupy kontrolnej. Doktorantka porównuje liczbę form czasowników przynależnych do wyróżnionych wcześniej klas semantycznych na poszczególnych etapach akwizycji języków docelowych (polskiego i francuskiego), jak również liczbę form idiosynkratycznych.

Rozdziały tej części mają charakter analityczny, są omówieniem materiału badawczego oraz zawartego w nim *językowego obrazu świata*, który odnajdujemy

w wypowiedziach uczących się. Dobór materiału objaśniony jest klarownie i szczegółowo. Przedstawione są podstawy jego klasyfikacji oraz przyjęty sposób opisu i interpretacji danych. Doktorantka stosuje konsekwentnie właściwy układ: każdy rozdział rozpoczyna szczegółowa analiza zebranych danych, pochodzących od konkretnej grupy badawczej, potem następuje dokładna ich analiza oraz podsumowanie, w którym Autorka zbiera wnioski cząstkowe.

Tę część rozprawy uważam za ważną i wartościową merytorycznie. Nieczęsto spotyka się prace, które tak wyraźnie i przekonująco pokazują przyrost wiedzy i umiejętności językowych uczących się. A wszystko to za sprawą rzetelności Autorki pracy oraz jej umiejętności badawczych. Pragnę podkreślić, że Doktorantka jako pierwsza dokonała tak szczegółowego opisu w kontekście nauczania/uczenia się języka polskiego jako obcego. Mamy tu do czynienia z niespotykanymi dotychczas badaniami w tym zakresie, otwierającymi nowe perspektywy dla glottodydaktyki polonistycznej (metodologia i narzędzia badawcze). Widzę tu również dużą użyteczność dydaktyczną przeprowadzonych analiz, które mogą, a nawet powinny, stać się kompendium wiedzy do tworzenia programów i materiałów dydaktycznych do nauczania i uczenia się języka polskiego przez frankofonów.

Od rozprawy o charakterze naukowym wymaga się przede wszystkim dyscypliny i konsekwencji, przejrzystości, jednolitości metodologicznej oraz wyraźnie określonych, precyzyjnych sprawdzalnych pod względem naukowym wyników. I te wymagania udało się spełnić Autorce z pełnym powodzeniem w części badawczej. Jednak w pracy doktorskiej wymaga się również szerokiej znajomości literatury przedmiotu i umiejętności dyskusji naukowej. I tu recenzent może wysunąć kilka wątpliwości i uwag krytycznych.

W części teoretycznej Doktorantka nie dość wystarczająco argumentuje, nie potrafi momentami krytycznie czerpać z omawianej literatury i umiejętnie przekonywać do swoich wyborów. W rozdziale 4. np. prezentuje bardzo wyczerpująco wybrane (skądinąd właściwie) klasyfikacje czasowników, ale nie przywołuje innych typologii, nie rozważa swoich wyborów.

Po lekturze pierwszych sekcji części teoretycznej odnoszę również wrażenie, że Doktorantka nie czuje się swobodnie w omawianej tematyce, szczególnie jeśli chodzi o zagadnienia dydaktyczne. Nieco rozczarowuje sekcja poświęcona akwizycji językowej. Znajdujemy w niej zaledwie podstawowe informacje z tej dziedziny, które pojawiają się w postaci drobnych wzmianek. We wstępie pracy Autorka wyraźnie sytuuje swoje

badania w obszarze akwizycji językowej i pisze: „Dans le présent travail, nous nous penchons sur l'acquisition du polonais et du français par des locuteurs adultes”. Takie stwierdzenie zobowiązuje do zgłębienia poruszanych kwestii i poświęcenia tej problematyce więcej niż nieco ponad 5 stron maszynopisu. Zabrakło mi tutaj wyczerpujących rozważań związanych z *interjęzykiem*, hipotezami S. Krashena, współczesnymi podejściami do nabywania struktur językowych czy czynnikami indywidualnymi, determinującymi akwizycję językową. Dodam jeszcze, że w tej części pracy zauważono błędy w interpretacji podstawowych terminów (zob. s. 14: *acquisition/apprentissage*).

W perspektywie oceny całej pracy wyraźnie widać, że jej Autorka dużo swobodniej porusza się po problematyce językoznawczej, omawia te zagadnienia z pasją, której nie odnajdujemy już we fragmentach poświęconych uczeniu się/przyswajaniu zagadnień językowych. Szkoda, bo przy bardziej dopracowanej części dydaktycznej praca zyskałaby na wartości. Mankamenty, o których wspominam przekładają się również na ocenę końcowej partii części badawczej. Jak już wspomniałam, przeprowadzone badania, zastosowana metodologia oraz ogromne bogactwo danych budzą szacunek, jednak omówienie wyników badania trochę rozczarowuje – wydaje się momentami powierzchowne. Wnioski są lakoniczne, nie dość wyeksponowane i pozbawione aplikacyjnego ujęcia. Jestem przekonana, że lepszy warsztat dydaktyczny, większa wiedza z zakresu akwizycji języków obcych pozwoliłyby na bardziej sprawną i pogłębioną interpretację wyników badań.

Zmierzając do konkluzji, pragnę zaznaczyć, że całość rozprawy napisana jest poprawnym językiem, a jednocześnie wywód prowadzony jest jasno i klarownie. Bibliografia rozprawy jest starannie dobrana. Zawiera pozycje polsko-, francusko- i angielskojęzyczne. Opisy bibliograficzne nie budzą zastrzeżeń.

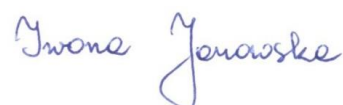
Można mieć jednak zastrzeżenia co do sposobu odwoływania się do publikacji innych badaczy i bardzo częstych „odwołań zapośredniczonych”. (np. s. 9, 15, 58 i in.), które pochodzą w dużej mierze z publikacji jednego autora. W pracy zauważono też powtórzenia (często wielokrotne) tych samych treści, a nawet całych fragmentów tekstu (por. np. ss. 13 i 67). Nie do końca zrozumiały jest system tłumaczenia (lub nie) cytowanych fragmentów opracowań bibliograficznych. Te, pochodzące z literatury polskojęzycznej Doktorantka tłumaczy na język francuski, natomiast cytaty w języku angielskim pozostają w wersji oryginalnej (por. np. ss. 9,10 i 11, 13).

Pragnę w tym miejscu podkreślić, że wszystkie uwagi polemiczne i dyskusyjne dotyczą pojedynczych punktów rozprawy i nie wpływają na jednoznacznie pozytywną ocenę pracy. Rozprawę dr pani mgr Agnieszki Wróblewskiej uważam za interesującą i wartościowe opracowanie ważnej merytorycznie problematyki badawczej, która, co warte podkreślenia, nie została jeszcze opracowana w kontekście badań nad przyswajaniem polszczyzny.

Przedstawiona do recenzji dysertacja świadczy o rzetelnym podejściu Doktorantki do wybranej problematyki oraz ukazuje Jej odwagę. Podjęła ona bowiem ryzyko eksperymentu, wpisującego się w szeroki kontekst europejskich badań nad językiem i jego akwizycją. Należy stanowczo podkreślić, że zaprezentowane przez Panią A. Wróblewską badania są innowacyjne, a zebrany materiał ukazuje skrupulatność i pracowitość Doktorantki. Zwracam również uwagę na porównawczy charakter prowadzonych badań, co czyni ich wyniki jeszcze bardziej interesującymi i cennymi.

Stwierdzam więc, iż przedstawiona mi do oceny rozprawa doktorska mgr Agnieszki Wróblewskiej o d p o w i a d a w y m o g o m stawianym przez ustawę z dnia 13 marca 2003 roku *o tytule naukowym i stopniach naukowych oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*, wnoszę więc o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr. hab. Iwona Janowska

Kraków, 3 września 2016 r.